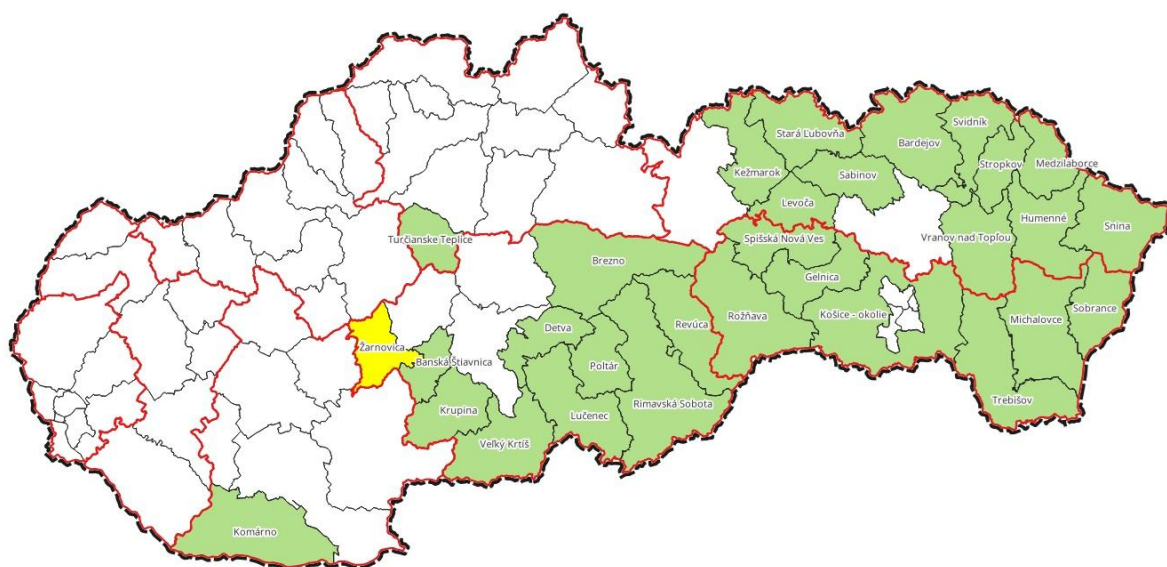

Plán rozvoja prioritného okresu

Žarnovica

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 02. 09. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod.....	3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti	5
1.2. Analýza demografického stavu.....	11
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám.....	15
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb	19
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja.....	22
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja	24
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	24
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	24
3.3. Aktivity plánu rozvoja	25
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja	26
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku	27
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja	27
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja	27
5.3. Gestori a spôsob monitorovania	28
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ.....	28
6. Prílohy	28

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Žarnovica (ďalej len „*plán rozvoja*“) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len „*zákon o prioritných okresoch*“) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „*MIRRI SR*“).

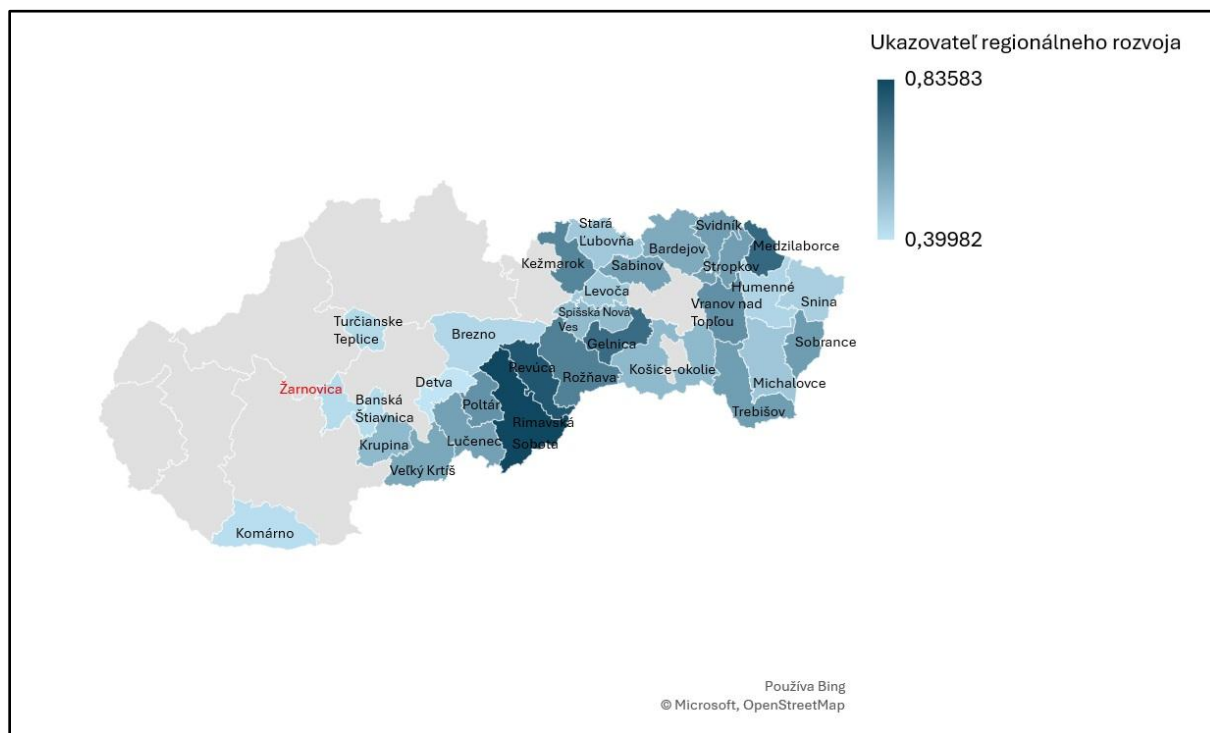
Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja¹ (ďalej len „*URR*“), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

¹ Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Mapa znázorňuje všetkých 30 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov v znení účinnom od 8. mája 2026 (ďalej len „*vyhláška*“) zaradené medzi prioritné okresy.

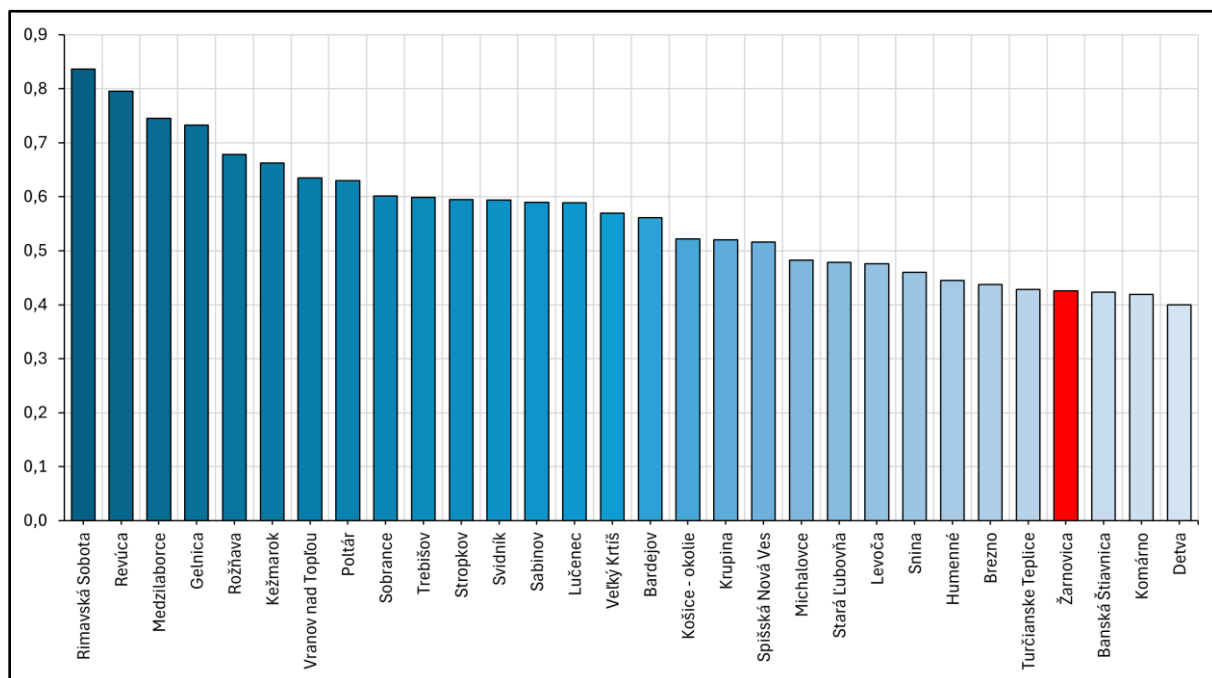
Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Žarnovica v čase zaradenia medzi prioritné okresy je **0,42560**, čo ho zaraduje medzi okresy s najlepšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov² platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 **sa okres Žarnovica nachádza na 27. mieste**, čo znázorňuje graf č. 1.

² Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.

Poradie prioritných okresov podľa URR

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

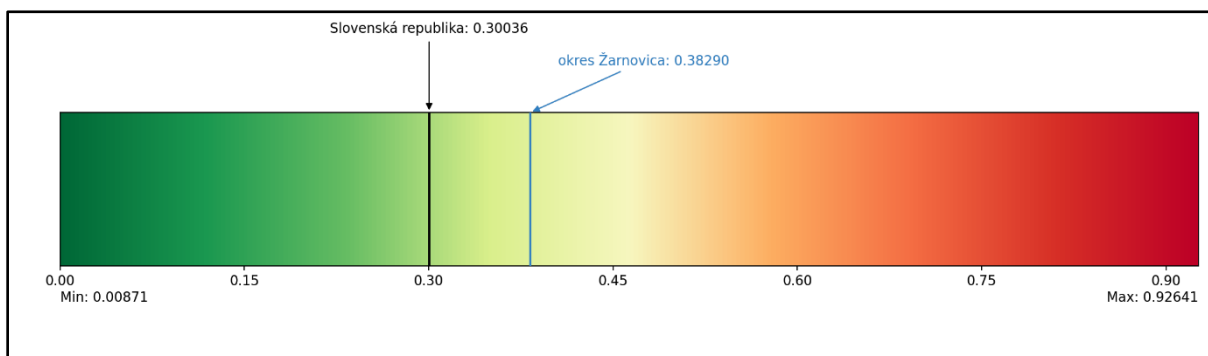
- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Žarnovica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) nachádza na **30. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,38290**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Žarnovica - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

- (i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi³ z počtu obyvateľov;
- (ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
- (iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

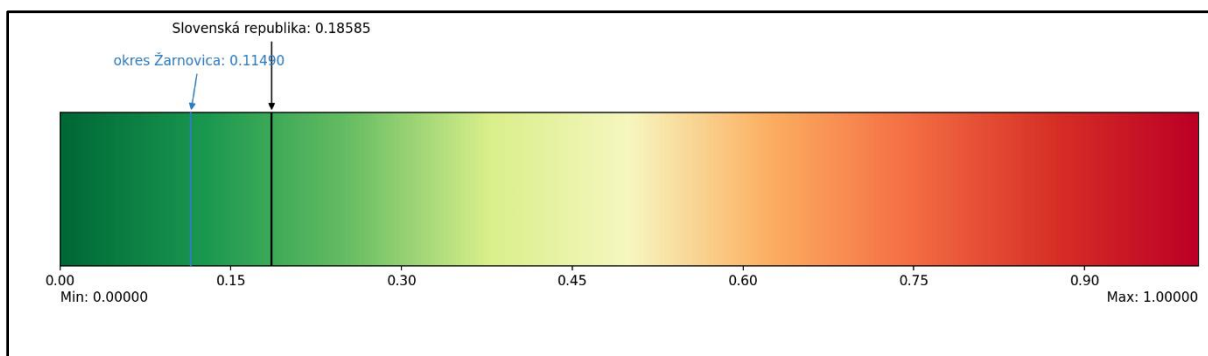
B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hmotná núdza (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ sa prioritný okres nachádza na **34. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,11490**.

³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

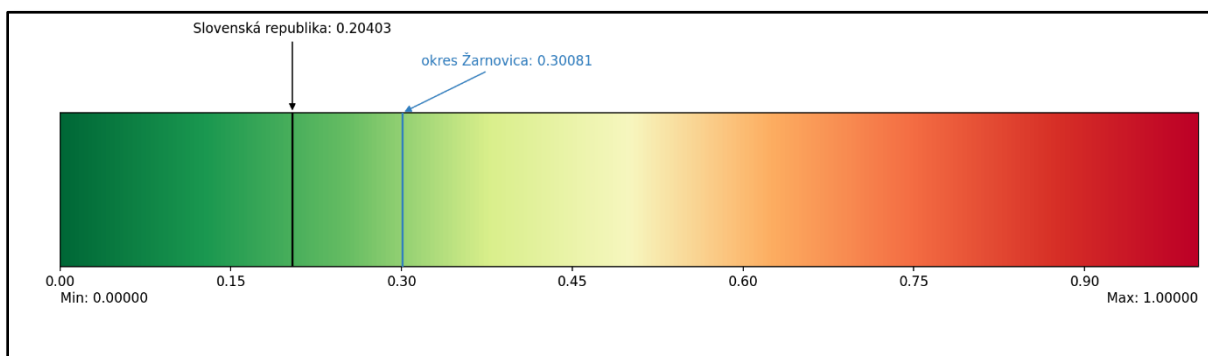

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Miera nezamestnanosti (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ sa prioritný okres nachádza na **23. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,30081**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

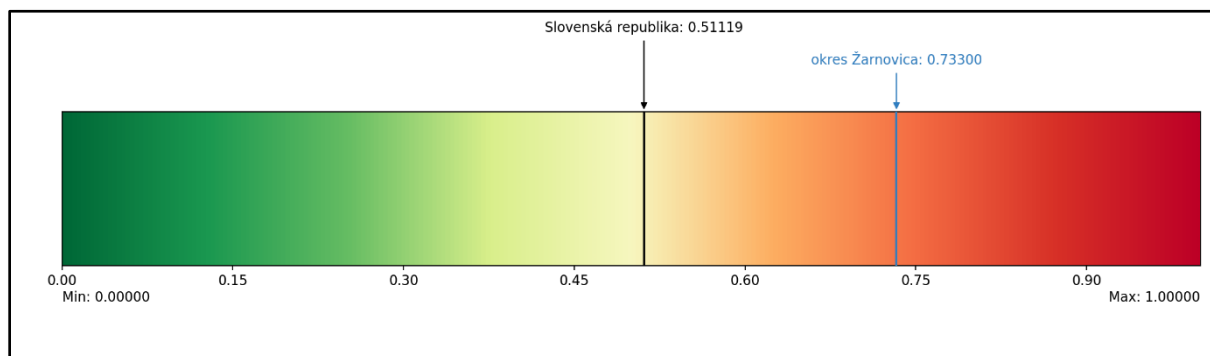

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)

V rámci špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ sa prioritný okres nachádza na **37. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,73300**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Okres Žarnovica možno opísať ako územie s priemyselno-vidieckym charakterom. Historický vývoj regiónu bol ovplyvnený najmä baníctvom a spracovaním nerastných surovín, na ktoré nadviazal rozvoj strojárskoho, drevospracujúceho a výrobného priemyslu. Sídlna štruktúra okresu je charakteristická vysokým zastúpením obcí (16 obcí), pričom 3 obce majú menej ako 500 obyvateľov (Kľak, Píla a Veľké Pole). Súčasťou okresu sú 2 mestá (Žarnovica a Nová Baňa).

Okres Žarnovica v rámci hodnotenia sociálno-ekonomickej situácie okresov Slovenskej republiky dosahuje strednú až mierne znevýhodnenú pozíciu v porovnaní s ostatnými okresmi. Umiestnenie signalizuje prítomnosť viacerých štrukturálnych problémov, ktoré ovplyvňujú kvalitu života obyvateľov aj rozvojový potenciál územia. Čiastkový ukazovateľ sociálno-ekonomickej oblasti je determinovaný tromi základnými faktormi: mierou chudoby, situáciou na trhu práce a úrovňou príjmov obyvateľstva. Vzájomná kombinácia týchto ukazovateľov poskytuje komplexný obraz o sociálno-ekonomickej stabilite okresu.

Jedným z významných ukazovateľov hodnotenia sociálno-ekonomickej situácie v okrese Žarnovica je podiel osôb žijúcich v domácnostiach, ktorým je poskytovaná **pomoc v hmotnej núdzi** na celkovom počte obyvateľov. Tento ukazovateľ poskytuje informáciu o rozsahu materiálnej deprivácie a o miere sociálnej odkázanosti časti populácie na podporu zo strany štátu. V prípade okresu Žarnovica možno konštatovať, že hodnota tohto ukazovateľa nedosahuje najvyššej úrovne v rámci Slovenskej republiky a v porovnaní s najviac znevýhodnenými okresmi nie je situácia výrazne nepriaznivá. Miera poberania pomoci v hmotnej núdzi tak indikuje, že rozsah extrémnej chudoby a materiálnej núdze je v území relatívne miernejší. Napriek tomu však prítomnosť skupiny obyvateľov odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi poukazuje na existenciu sociálne zraniteľných domácností, ktoré čelia kombinácii faktorov, ako sú:

- nízka alebo nestabilná príjmová situácia,
- obmedzený prístup k stabilnému zamestnaniu,
- nižšia kvalifikácia alebo dlhodobá nezamestnanosť,
- zdravotné obmedzenia a ďalšie objektívne bariéry vstupu na trh práce.

Tento stav je často prepojený s funkciou trhu práce v regióne a odráža najmä situáciu domácností, ktoré majú obmedzené možnosti zapojenia sa do ekonomickej aktivity.

Významnú časť osôb evidovaných v systéme pomoci v hmotnej núdzi a medzi uchádzačmi o zamestnanie tvoria osoby, ktoré sa z objektívnych dôvodov nedokážu plnohodnotne uplatniť na trhu práce. Situáciu v oblasti nezamestnanosti a hmotnej núdze zároveň ovplyvňuje realizácia aktivačných opatrení v systéme pomoci v hmotnej núdzi. Ich cieľom je podporiť pracovnú aktivitu osôb odkázaných na sociálnu pomoc, udržiavať pracovné návyky a vytvárať predpoklady na ich postupné začlenenie na otvorený trh práce. Opatrenia sú založené na princípe aktívnej spolupráce poberateľov dávok s úradom práce, účasti na aktivačných činnostiach, vzdelávaní, rekvalifikáciách alebo prijatí vhodnej pracovnej ponuky. Vhodné zamestnanie pritom musí zohľadňovať zdravotný stav, kvalifikáciu a pracovné skúsenosti jednotlivca. Význam týchto nástrojov spočíva nielen v znižovaní závislosti od sociálnych dávok, ale aj v posilňovaní pracovných a sociálnych kompetencií osôb, ktoré sa dlhodobo nachádzajú mimo trhu práce. Súčasne prispievajú k udržiavaniu kontaktu týchto osôb s pracovným prostredím a znižujú riziko ich sociálneho vylúčenia. V podmienkach okresu Žarnovica majú tieto opatrenia osobitný význam najmä pre skupiny obyvateľov s nízkou kvalifikáciou alebo so zhoršeným zdravotným stavom a pre dlhodobo nezamestnaných obyvateľov.

Aj keď rozsah hmotnej núdze nie je v okrese kritický, jej výskyt predstavuje významný faktor, ktorý môže negatívne ovplyvňovať sociálnu súdržnosť a kvalitu života dotknutých obyvateľov.

Významným ukazovateľom sociálno-ekonomickej situácie okresu Žarnovica je **miera nezamestnanosti**. Tento ukazovateľ poskytuje ucelený pohľad na schopnosť regionálneho trhu práce absorbovať pracovnú silu a odzrkadľuje celkovú ekonomickú aktivitu územia. Aj napriek relatívne priaznivejšej pozícii v porovnaní s prioritnými okresmi Slovenskej republiky zostáva nezamestnanosť významným faktorom ovplyvňujúcim životnú úroveň obyvateľov a celkový rozvoj regiónu. Pri interpretácii ukazovateľov nezamestnanosti je potrebné zohľadniť podobné skutočnosti ako v prípade poberateľov pomoci v hmotnej núdzi. Významnú časť evidovaných uchádzačov o zamestnanie tvoria osoby, ktoré čelia objektívnym bariéram pracovného uplatnenia. Ide predovšetkým o osoby so zdravotnými obmedzeniami, zníženou pracovnou schopnosťou, prípadne o osoby s kumuláciou sociálnych a zdravotných problémov, ktoré významným spôsobom limitujú ich možnosti vstupu na otvorený trh práce. **Evidovaný počet nezamestnaných preto nemusí v plnej miere predstavovať disponibilnú pracovnú silu pripravenú na okamžité pracovné uplatnenie.**

Súčasná situácia na trhu práce zároveň naznačuje, že disponibilný pracovný potenciál obyvateľov okresu je do značnej miery vyčerpaný. Významní zamestnávateľia pôsobiaci v okrese získavajú časť pracovnej sily z okolitých okresov, najmä z okresov Levice, Žiar nad Hronom, Banská Štiavnica a ďalších priľahlých území. **Dochádzka za prácou sa tak stala významným faktorom zabezpečovania potrieb regionálneho trhu práce.** Na pretrvávajúci nedostatok pracovnej sily reagujú zamestnávateľia aj využívaním pracovníkov zo zahraničia. V podnikoch pôsobiach na území okresu sú zastúpení najmä pracovníci z Ukrajiny, Indie a ďalších krajín. **Títo zamestnanci sa však vo väčšine prípadov nezapočítavajú do ukazovateľov charakterizujúcich ekonomickú aktivitu obyvateľov okresu, keďže často nemajú na území okresu trvalý pobyt a nie sú súčasťou štatistických ukazovateľov trhu práce zostavovaných na úrovni okresu.** Osobitným problémom je nesúlad medzi kvalifikačnou štruktúrou disponibilnej pracovnej sily a požiadavkami zamestnávateľov. **Viacere pracovné pozície, predovšetkým v priemyselnej výrobe, strojárstve a technicky orientovaných**

odvetviach, nie je možné dlhodobo obsadzovať z miestnych zdrojov pracovnej sily. Zamestnávateľa preto pristupujú k náboru pracovníkov zo zahraničia, ktorí predstavujú významný stabilizačný prvok regionálneho trhu práce. Táto skutočnosť poukazuje na existenciu štrukturálneho nesúladu medzi ponukou a dopytom po práci, ktorý nie je možné hodnotiť výlučne prostredníctvom ukazovateľa miery nezamestnanosti.

Hoci ukazovateľ nezamestnanosti neindikuje v okrese Žarnovica extrémne nepriaznivý stav, jeho význam spočíva najmä v identifikácii štrukturálnych problémov trhu práce, najmä nesúladu medzi kvalifikačnou štruktúrou uchádzačov o zamestnanie a dopytom zamestnávateľov. Preto je dôležité tento ukazovateľ posudzovať v širšom kontexte ekonomickej aktivity územia, migračných tokov pracovnej sily a rastúceho významu zahraničných pracovníkov pre fungovanie regionálneho hospodárstva.

Úroveň miezd predstavuje jeden z najvýznamnejších ukazovateľov, ktorý vypovedá nielen o ekonomickej výkonnosti územia, ale aj o každodennej realite jeho obyvateľov. V podmienkach okresu Žarnovica zohráva tento aspekt dôležitú úlohu pri formovaní kvality života, stability pracovnej sily a celkovej atraktivity regiónu. V rámci hodnotenia podľa ukazovateľa **priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca** sa okres Žarnovica zaraďuje medzi okresy s mierne nižšou mzdovou úrovňou. Toto umiestnenie síce predstavuje menej priaznivé hodnotenie v rámci porovnania okresov Slovenskej republiky, avšak pri interpretácii výsledkov je potrebné zohľadniť štruktúru miestnej ekonomiky a trhu práce. Hodnota ukazovateľa totiž neodzrkadľuje nedostatok pracovných príležitostí, ale skôr charakter ekonomickej základne okresu, ktorá je orientovaná prevažne na priemyselnú výrobu, spracovateľský priemysel a služby s nižšou až strednou pridanou hodnotou. **Ekonomická základňa okresu je tvorená predovšetkým stabilnými výrobnými a obchodnými spoločnosťami, ktoré predstavujú rozhodujúcich zamestnávateľov v území.** Medzi najvýznamnejšie podniky patria spoločnosť **Cortizo Slovakia, a. s.** v Novej Bani, ktorá sa venuje výrobe hliníkových profilov a systémov pre stavebníctvo a priemysel a patrí medzi najväčších priemyselných zamestnávateľov v okrese, spoločnosť **Knauf Insulation, s.r.o.** pôsobiaca v oblasti výroby izolačných materiálov pre stavebníctvo, **CMK, spol. s r. o. Žarnovica**, zameraná na strojársku a kovospracujúcu výrobu, a **TUBEX Slovakia, s.r.o.** významný výrobca hliníkových obalov a technických výrobkov s exportnou orientáciou. Dôležité postavenie má aj **COOP Jednota Žarnovica**, spotrebné družstvo, ktorá zabezpečuje významnú časť pracovných miest v oblasti obchodu a služieb a súčasne plní dôležitú funkciu pri zabezpečovaní základnej občianskej vybavenosti najmä vo vidieckych obciach okresu. Spoločnosť Cortizo Slovakia zamestnáva viac ako 380 pracovníkov a predstavuje jeden z kľúčových pilierov priemyselnej zamestnanosti v okrese.

Charakter zamestnávateľskej základne sa vyznačuje silným zastúpením výrobných odvetví, ktoré síce poskytujú stabilné pracovné miesta, avšak vo väčšine prípadov nevytvárajú takú úroveň pridanej hodnoty a mzdového ohodnotenia ako odvetvia založené na výskume, vývoji, moderných technológiách alebo špecializovaných službách. **Priemyselné podniky zároveň pôsobia v prostredí vysokej medzinárodnej konkurencie a tlaku na efektívnosť výroby, čo vytvára prirodzené limity pre rast miezd.** Vývoj miezd je ovplyvnený aj štrukturálnym nesúladom medzi kvalifikačnou štruktúrou pracovnej sily a požiadavkami zamestnávateľov. Viaceré podniky deklarujú nedostatok technicky kvalifikovaných pracovníkov, pričom časť voľných pracovných miest nie je možné obsadiť z miestnych zdrojov. Táto situácia vytvára tlak

na rozvoj odborného vzdelávania, rekvalifikácií a užšiu spoluprácu medzi vzdelávacími inštitúciami a zamestnávateľmi. Výsledkom je situácia, v ktorej mzdy v okrese zabezpečujú primeranú ekonomickú stabilitu obyvateľstva, avšak v porovnaní s ekonomicky silnejšími regiónmi Slovenska zostávajú menej konkurencieschopné. To sa následne prejavuje odchodom časti kvalifikovanej pracovnej sily do ekonomicky atraktívnejších centier, nižšou kúpyschopnosťou obyvateľstva a pomalším rozvojom miestnej ekonomiky.

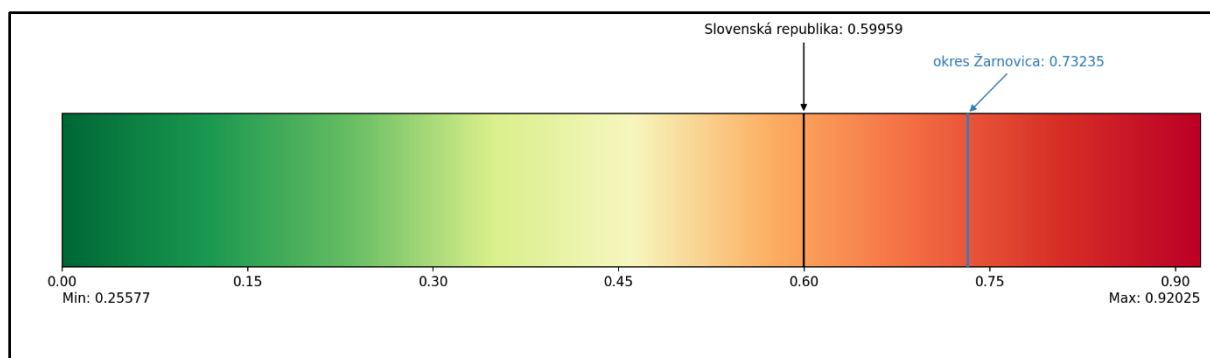
Z pohľadu ďalšieho rozvoja okresu je preto kľúčové postupné posilňovanie diverzifikácie hospodárstva, podpora investícií s vyššou pridanou hodnotou a rozvoj odvetví založených na znalostiach, inováciách a moderných technológiách. Rovnako dôležité je posilňovanie ľudského kapitálu, rozvoj odborných zručností a vytváranie podmienok na udržanie kvalifikovanej pracovnej sily v regióne. Úroveň miezd v okrese Žarnovica tak nie je len odrazom aktuálneho stavu trhu práce, ale predovšetkým výsledkom dlhodobej ekonomickej štruktúry územia. Napriek mierne menej priaznivému hodnoteniu ukazovateľa možno konštatovať, že okres disponuje stabilnou zamestnávateľskou základňou, nízkym nevyužitým pracovným potenciálom a schopnosťou generovať pracovné príležitosti aj pre pracovníkov z okolitých regiónov, čo predstavuje pozitívny predpoklad jeho ďalšieho hospodárskeho rozvoja.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Žarnovica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **12. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,73235**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Žarnovica - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

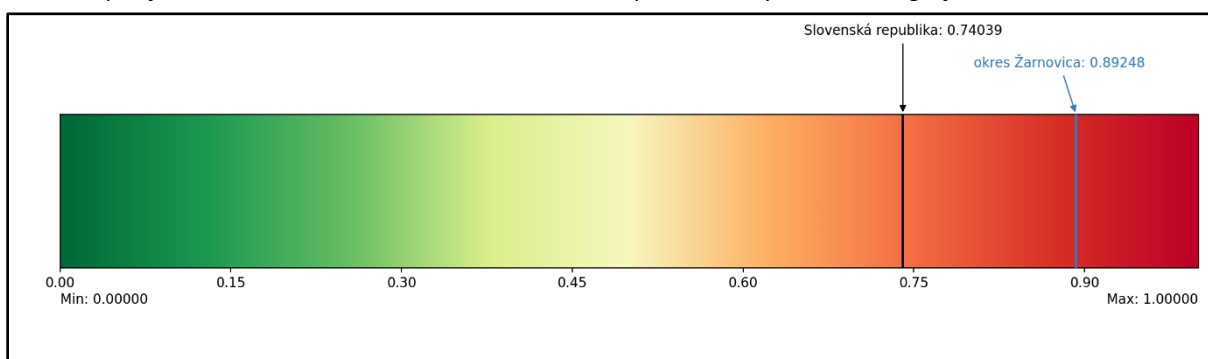
- (i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
- (ii) index ekonomického zaťaženia osôb a
- (iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ sa prioritný okres nachádza na **15. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,89248**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ - grafické zobrazenie

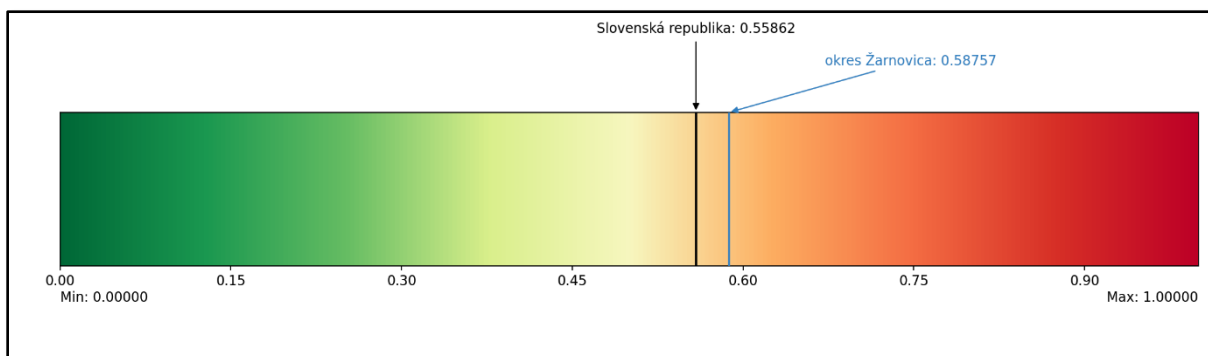

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia osôb

V rámci špecifického ukazovateľa „*index ekonomického zaťaženia osôb*“ sa prioritný okres nachádza na **28. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,58757**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

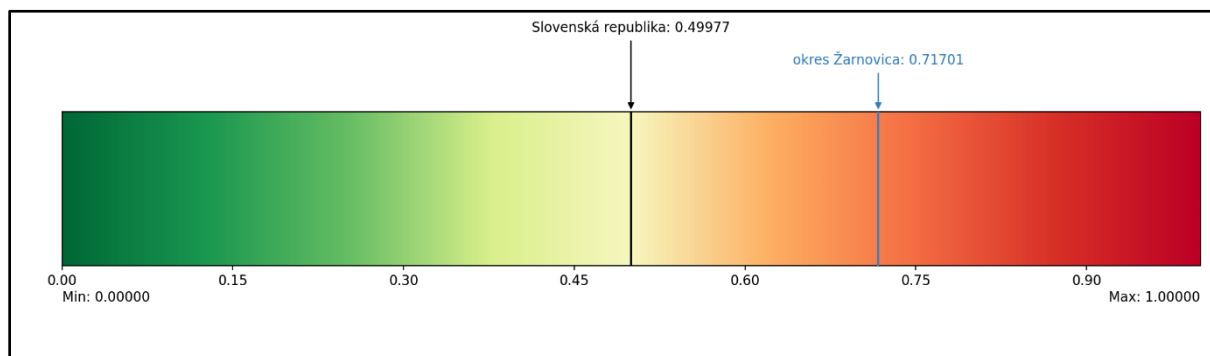

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa „*index starnutia*“ sa prioritný okres nachádza na **16. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,71701**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva odráža kombináciu prirodzeného pohybu (rozdiel medzi narodenými a zomretými) a migračného salda (rozdiel medzi prisťahovanými a odsťahovanými). Umiestnenie na 15. priečke preto poukazuje na stav, keď tieto dva faktory sú v určitom vyváženom, no nie výrazne pozitívnom pomere. Okres síce nečelí dramatickému demografickému úbytku, avšak nepatrí ani medzi regióny, ktoré by boli výrazne atraktívne z hľadiska rastu populácie. Skutočnosť, že ukazovateľ sa nachádza v červených číslach, poukazuje na dlhodobu neudržateľný demografický trend, ktorý môže mať výrazné dopady na socio-ekonomický rozvoj územia.

Pri hodnotení demografického vývoja je však potrebné zohľadniť aj skutočnosť, že na území okresu dlhodobo pôsobí určitá skupina zahraničných pracovníkov, predovšetkým v priemyselných podnikoch. **Títo obyvatelia sa podieľajú na ekonomickom a spoločenskom živote regiónu, využívajú miestne služby a infraštruktúru, avšak v mnohých prípadoch nemajú v okrese evidovaný trvalý pobyt.** Ich prítomnosť sa preto nemusí plne premietť do demografických ukazovateľov, čo môže viesť k určitému rozdielu medzi štatisticky vykazovaným a reálnym počtom osôb dlhodobo žijúcich na území okresu. Napriek tejto skutočnosti zostáva stabilizácia počtu obyvateľov jednou z kľúčových rozvojových výziev okresu. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať vytváraniu podmienok pre zotrvanie mladých ľudí a mladých rodín v regióne, keďže práve tieto skupiny majú rozhodujúci vplyv na budúci demografický vývoj, reprodukciu obyvateľstva a obnovu pracovného potenciálu územia.

Z dlhodobého hľadiska bude preto nevyhnutné podporovať opatrenia zamerané na rozvoj kvalitných a stabilných pracovných príležitostí, zvyšovanie dostupnosti bývania, skvalitňovanie občianskej vybavenosti a verejných služieb, rozvoj dopravnej a technickej infraštruktúry, ako aj vytváranie atraktívneho životného prostredia pre rodiny s deťmi. Súčasne je vhodné podporovať aj opatrenia smerujúce k prilákaniu nových obyvateľov a kvalifikovanej pracovnej sily zvonka, čím by sa mohol zmierňovať negatívny vplyv nepriaznivých demografických trendov.

Demografický vývoj okresu Žarnovica preto nemožno vnímať len ako štatistický ukazovateľ, ale ako jeden zo základných faktorov ovplyvňujúcich budúcu sociálnu, ekonomickú aj územnú udržateľnosť regiónu. Úspešnosť rozvojových opatrení bude do veľkej miery závisieť

od schopnosti vytvárať podmienky, ktoré zvýšia atraktivitu okresu pre život, prácu a dlhodobé usadenie obyvateľov.

Index ekonomického zaťaženia vyjadruje pomer ekonomicky neaktívnych obyvateľov (detí a seniorov) k populácii v produktívnom veku. Uvedená hodnota signalizuje, že na jednu ekonomicky aktívnu osobu pripadá pomerne vysoký podiel závislých osôb. To vytvára zvýšený tlak na trh práce, verejné služby, ako aj na sociálny a dôchodkový systém v rámci okresu.

Umiestnenie okresu v rámci špecifického ukazovateľa index ekonomického zaťaženia osôb nepatrí medzi najpriaznivejšie, avšak okres sa pohybuje v blízkosti priemeru, a preto jeho situáciu nemožno hodnotiť ako výrazne negatívnu. Uvedená hodnota poukazuje na to, že na ekonomicky aktívnu populáciu pripadá mierne zvýšený, avšak stále relatívne vyvážený podiel závislých osôb. Okres tak čelí určitému tlaku vyplývajúcemu z vekovej štruktúry obyvateľstva, tento tlak však nedosahuje kritickú úroveň v porovnaní s horšie hodnotenými regiónmi. Z pohľadu demografického vývoja ide o stav, ktorý naznačuje postupné starnutie populácie a určité oslabenie zastúpenia produktívnych vekových skupín, no zároveň stále poskytuje priestor na stabilizáciu. Umiestnenie v strednej časti rebríčka poukazuje na to, že okres si zatiaľ udržiava relatívnu rovnováhu medzi ekonomicky aktívnym a neaktívnym obyvateľstvom. Pre potreby plánu prioritného okresu je tento výsledok dôležitý najmä z preventívneho hľadiska. Nejde o akútny problém, ale o signál potreby včasného prijímania opatrení, ktoré zabránia jeho zhoršovaniu. Kľúčové bude najmä posilňovanie atraktivity regiónu pre ekonomicky aktívne obyvateľstvo, podpora pracovných príležitostí a vytváranie podmienok pre stabilizáciu mladých rodín. Súčasne je vhodné postupne rozvíjať aj kapacity služieb pre staršie vekové skupiny, aby okres dokázal flexibilne reagovať na meniacu sa demografickú štruktúru. Celkovo možno konštatovať, že hodnota ukazovateľa predstavuje skôr mierne riziko než zásadný problém, pričom pri vhodne nastavených rozvojových opatreniach má okres dobrý predpoklad udržať si vyvážený demografický vývoj aj v budúcnosti.

Index starnutia vyjadruje pomer obyvateľov v poproduktívnom veku k detskej zložke populácie. Uvedená hodnota signalizuje, že v okrese dochádza k nerovnováhe medzi mladšou a staršou generáciou, pričom podiel starších obyvateľov postupne narastá na úkor detí a mladých ľudí. Tento trend je z dlhodobého hľadiska nepriaznivý, keďže ovplyvňuje nielen demografický vývoj, ale aj ekonomickú a sociálnu stabilitu regiónu. Skutočnosť, že ukazovateľ sa nachádza v červených číslach, predstavuje výstražný signál pre ďalší vývoj okresu. Starnutie populácie môže viesť k znižovaniu dostupnej pracovnej sily, rastu nárokov na zdravotnícke a sociálne služby, ako aj k zvyšovaniu ekonomického zaťaženia produktívneho obyvateľstva. Zároveň často súvisí s odchodom mladších vekových skupín, čo tento trend ešte viac prehĺbuje.

Kľúčové je zameranie sa na stabilizáciu a udržanie mladých ľudí a rodín v regióne, najmä prostredníctvom podpory zamestnanosti, dostupného bývania a kvalitnej občianskej vybavenosti. Súčasne je potrebné rozvíjať kapacity sociálnych a zdravotníckych služieb, aby okres dokázal reagovať na rastúci podiel starších obyvateľov. Dôležité je tiež podporovať medzigeneračnú solidaritu a vytvárať podmienky pre aktívne starnutie.

Celkovo možno konštatovať, že napriek relatívne priemernému umiestneniu v rámci Slovenska

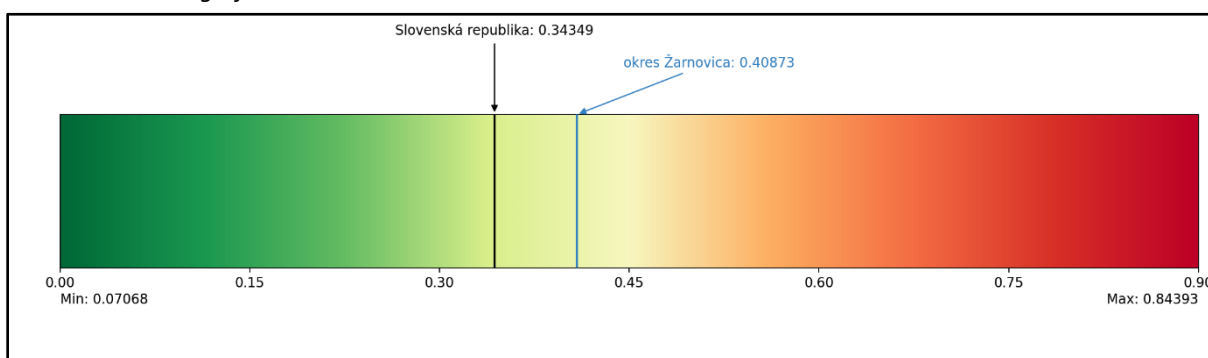
predstavuje hodnota indexu starnutia výrazný negatívny trend, ktorý môže v budúcnosti zásadne ovplyvniť rozvojový potenciál prioritného okresu, ak nebude včas a systematicky riešený.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Žarnovica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám nachádza na **33. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,40873**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Žarnovica - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

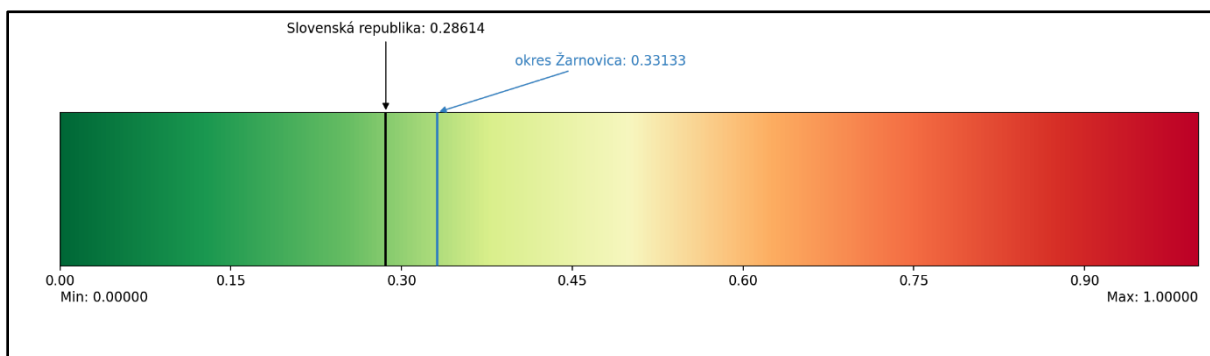
- (i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
- (ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd;
- (iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a
- (iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ sa prioritný okres nachádza na **34. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,33133**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

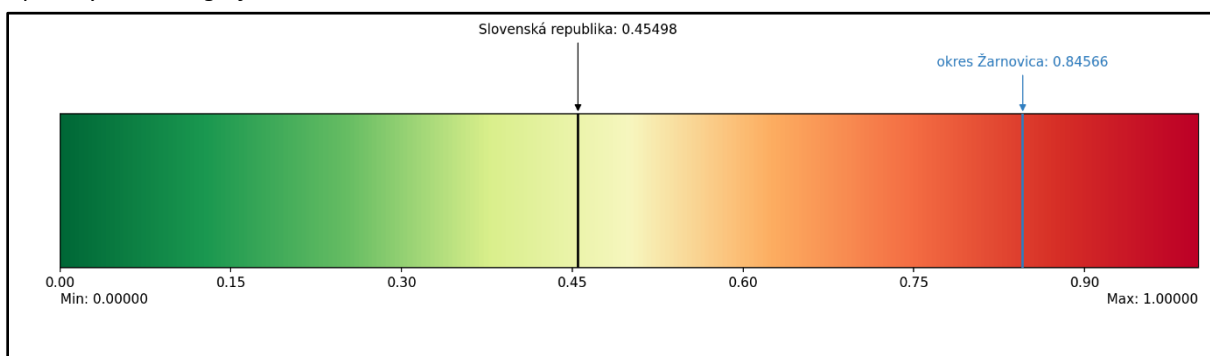

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ sa prioritný okres nachádza na **9. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,84566**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

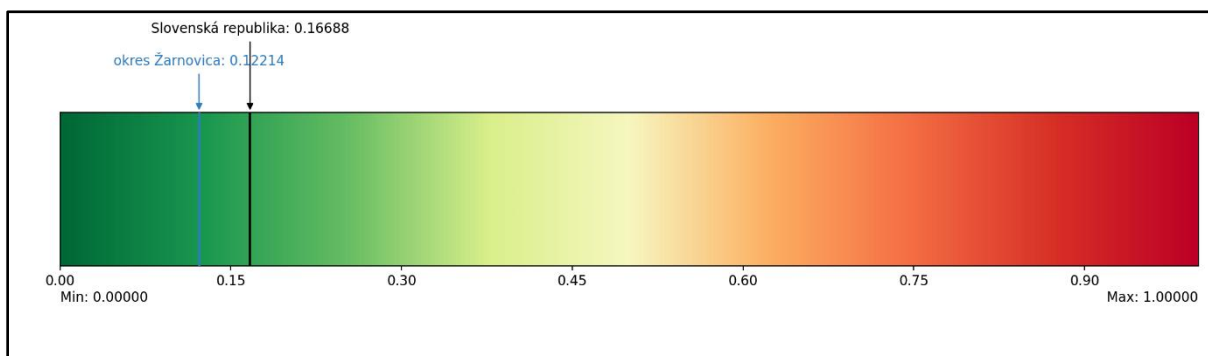

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ sa prioritný okres nachádza na **44. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,12214**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ - grafické zobrazenie

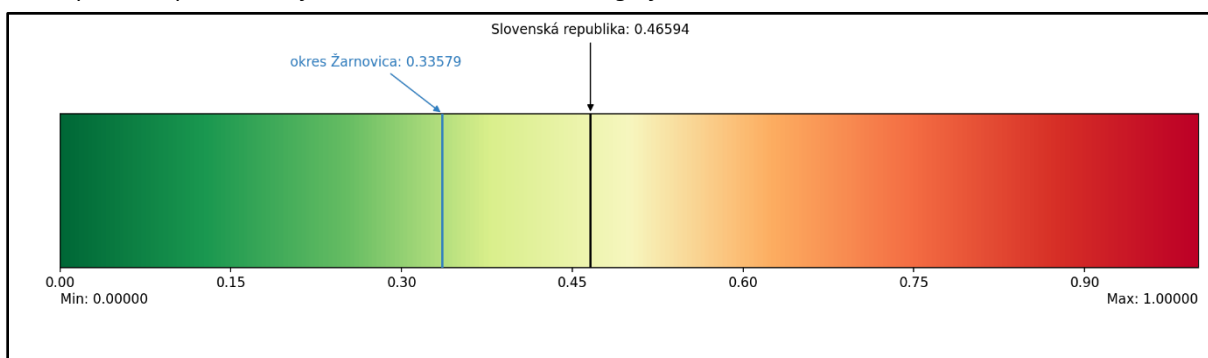

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ sa prioritný okres nachádza na **48. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,33579**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

V rámci špecifického ukazovateľa **podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov** sa okres Žarnovica pohybuje v blízkosti priemeru, čo naznačuje relatívne uspokojivý stav v kontexte celonárodného porovnania. Uvedená hodnota poukazuje na to, že podiel obyvateľov napojených na verejné vodovody je síce nižší ako v najlepšie hodnotených okresoch, avšak stále dosahuje úroveň, ktorá nepredstavuje kritický deficit technickej infraštruktúry. Okres tak disponuje základnou vodárenskou infraštruktúrou, ktorá zabezpečuje zásobovanie pitnou vodou pre významnú časť obyvateľstva. Umiestnenie v tejto časti rebríčka môže byť ovplyvnené najmä vidieckym charakterom územia, rozptýlenou sídelnou štruktúrou alebo geografickými podmienkami, ktoré prirodzene sťažujú budovanie centralizovaných vodovodných sietí. V takýchto prípadoch je čiastočná závislosť obyvateľov

od individuálnych zdrojov vody bežným javom. Z pohľadu plánu rozvoja ide o oblasť, ktorá si nevyžaduje okamžité riešenie kritickej situácie, ale skôr postupné a systematické zlepšovanie. Priestor existuje najmä v rozširovaní vodovodnej siete do menej dostupných lokalít a v zvyšovaní komfortu a kvality života obyvateľov. Celkovo možno konštatovať, že hodnota tohto ukazovateľa predstavuje relatívne stabilný a priemerný stav, s potenciálom na postupné zlepšovanie, s príležitosťou na ďalšie investície do infraštruktúry v dlhodobejšom horizonte.

V rámci špecifického ukazovateľa **podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd** poukazuje na existujúce nedostatky v oblasti odkanalizovania a čistenia odpadových vôd. Prístup na verejnú kanalizačnú sieť s napojením na čistiarne odpadových vôd (ČOV) predstavuje dobrý základ pre ochranu životného prostredia a kvality povrchových a podzemných vôd. Súčasne však hodnota indikátora signalizuje, že pokrytie nie je dostatočne komplexné a v rámci okresu pretrvávajú územia, ktoré nie sú na túto infraštruktúru napojené. Nedostatky sa spravidla koncentrujú v menších obciach a okrajových sídlach okresu, kde absentuje verejná kanalizácia alebo napojenie na centrálnu čistiarnu odpadových vôd. V týchto lokalitách sú obyvatelia odkázaní na individuálne riešenia, ako sú žumpy alebo malé domové čistiarne odpadových vôd, ktoré však z dlhodobého hľadiska nemusia zabezpečovať dostatočnú úroveň environmentálnej ochrany.

Z pohľadu infraštruktúry možno konštatovať, že čistiarne odpadových vôd sú spravidla vybudované v hlavných obciach alebo mestských centrách okresu, zatiaľ čo ich kapacity a napojenie na okolité sídla nie sú plne využité alebo rozšírené. Chýbajúca kanalizácia sa tak vyskytuje najmä v sídlach, ktoré nie sú technicky alebo ekonomicky jednoducho pripojiteľné k existujúcej sieti. Pre potreby plánu rozvoja ide o dôležitú rozvojovú výzvu, ktorá si vyžaduje systematický prístup. Kľúčové bude:

- rozširovanie kanalizačnej siete do doteraz nepokrytých obcí, napríklad v obciach ako **Kľak, Píla, Veľké Pole, Ostrý Grúň, Hrabičov, Rudno nad Hronom či Orovnica**, kde je napojenie na verejnú kanalizáciu obmedzené alebo absentuje.
- budovanie nových alebo intenzifikácia existujúcich čistiární odpadových vôd (ČOV), Osobitnú pozornosť si vyžadujú aj obce s rozptýleným osídlením, ako napríklad **Hodruša-Hámre, Malá Lehota či Veľká Lehota**, kde je z hľadiska nákladovosti vhodné kombinovať centralizované a decentralizované riešenia (domové ČOV).
- podpora decentralizovaných riešení tam, kde centralizovaná infraštruktúra nie je efektívna.

Celkovo možno konštatovať, že okres disponuje čiastočne rozvinutou kanalizačnou infraštruktúrou, jej pokrytie je však priestorovo nerovnomerné a viaceré obce naďalej nemajú zabezpečený systém verejnej kanalizácie a čistenia odpadových vôd v požadovanom rozsahu. Táto skutočnosť sa premieta aj do nepriaznivého hodnotenia príslušného ukazovateľa, ktorý poukazuje na pretrvávajúce rozvojové deficit v oblasti environmentálnej infraštruktúry.

Z pohľadu ďalšieho rozvoja územia je preto potrebné pristúpiť k systematickému riešeniu tejto problematiky prostredníctvom vypracovania odborných štúdií pre jednotlivé obce, resp. funkčné územia okresu. Cieľom týchto štúdií by malo byť posúdenie technických, ekonomických a environmentálnych možností odvádzania a čistenia odpadových vôd, vrátane návrhu najvhodnejších riešení zohľadňujúcich veľkosť obce, hustotu osídlenia, konfiguráciu terénu a investičnú náročnosť. Výstupy štúdií by mali vytvoriť podklad pre prioritizáciu investícií

a identifikáciu optimálnych modelov riešenia, či už formou napojenia na existujúce kanalizačné systémy, budovania skupinových kanalizácií alebo využívania decentralizovaných systémov čistenia odpadových vôd tam, kde centrálna riešenia nie sú ekonomicky efektívne. Takýto prístup vytvorí predpoklady pre postupné zvyšovanie miery napojenia obyvateľov na verejnú kanalizáciu, zlepšenie stavu životného prostredia a napĺňanie požiadaviek v oblasti udržateľného hospodárenia s vodnými zdrojmi v rámci celého okresu.

V rámci špecifického ukazovateľa **podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps** je hodnota mierne lepšia ako celoslovenský priemer, čo poukazuje na relatívne dobrú úroveň digitálnej infraštruktúry v danom území. Uvedený výsledok naznačuje, že okres disponuje funkčným základom vysokorýchlostného internetového pripojenia, ktorý v rámci národného porovnania dosahuje nadpriemerné hodnoty. Z pohľadu plánu rozvoja ide o oblasť, ktorá si nevyžaduje riešenie akútneho problému, ale skôr systematické rozširovanie existujúcej infraštruktúry. Opatrenia by mali smerovať najmä k zvyšovaniu pokrytia vysokorýchlostným internetom v menších obciach, podpore budovania optických a moderných bezdrôtových sietí a využívaniu dostupných externých zdrojov financovania pre digitálnu transformáciu územia.

Celkovo možno konštatovať, že okres sa v oblasti digitálnej konektivity nachádza v priaznivej a mierne nadpriemernej pozícii, ktorá vytvára dobré predpoklady pre jeho ďalší socio-ekonomický rozvoj.

Podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka možno charakterizovať ako mierne podpriemerný ukazovateľ. Nejde teda o výrazne nepriaznivý stav, avšak okres zaostáva za celoslovenským priemerom v miere zapojenia detí do predprimárneho vzdelávania. Hodnota ukazovateľa naznačuje, že časť detí vo veku 2 až 5 rokov nenavštevuje materskú školu, čo môže byť dôsledkom viacerých faktorov. Ide najmä o limitovanú kapacitu materských škôl, ich nerovnomernú dostupnosť v rámci územia, ako aj o sociálne či ekonomické dôvody na strane domácností. V menších obciach môže byť problémom aj dochádzková vzdialenosť alebo nedostatočná infraštruktúra zariadení predprimárneho vzdelávania. Umiestnenie v strede rebríčka zároveň poukazuje na to, že okres sa nenachádza v kritickej situácii, no existuje významný priestor na zlepšenie. Zvýšenie účasti detí v materských školách je pritom dôležité nielen z hľadiska vzdelávania, ale aj z pohľadu sociálnej inklúzie, pripravenosti detí na základnú školu a podpory pracovnej aktivity rodičov.

Z pohľadu plánu rozvoja ide o oblasť, ktorá si vyžaduje cielené, no nie krízové opatrenia.

Celkovo možno konštatovať, že okres sa v tejto oblasti nachádza v relatívne stabilnej, avšak mierne podpriemernej pozícii, pričom zlepšenie dostupnosti a využívania materských škôl predstavuje dôležitý predpoklad pre dlhodobý rozvoj ľudského kapitálu v regióne.

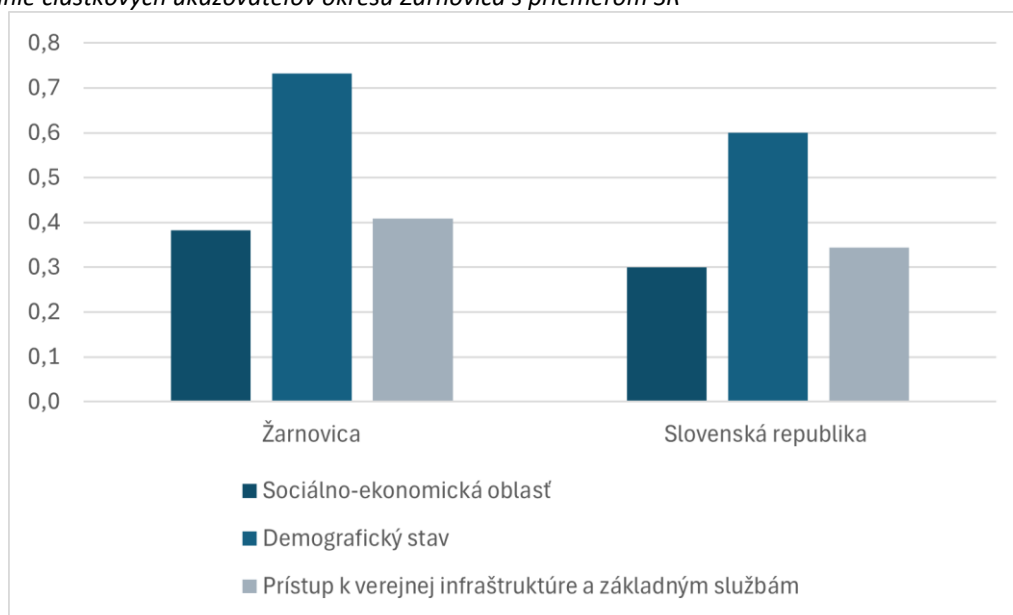
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, v demografickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej

infraštruktúre a základným službám sa nachádzajú pod priemerom SR.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Žarnovica s priemerom SR

Zdroj údajov: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti hrubej miery celkového prírastku obyvateľstva a
 - v oblasti indexu starnutia.
- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti je najkritickejšia z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnota:
 - v oblasti podielu obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd.

Priemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti:
 - v oblasti podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov a
 - v oblasti priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca.
- v oblasti demografického stavu:
 - v oblasti indexu ekonomického zaťaženia.

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám:
 - v oblasti podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám:
 - v oblasti podielu detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

Analýza vybraných ukazovateľov poukazuje na to, že prioritný okres sa nachádza v situácii, ktorá je charakteristická kombináciou výraznejších rozvojových výziev a zároveň relatívne stabilizovaných oblastí, ktoré je možné ďalej systematicky rozvíjať.

Najzásadnejšie problémy sa koncentrujú v oblasti demografického vývoja. Nepriaznivé hodnoty hrubej miery celkového prírastku obyvateľstva spolu s negatívnym vývojom indexu starnutia poukazujú na trend postupného úbytku obyvateľov a zvyšujúceho sa podielu staršej populácie. Tento vývoj predstavuje dlhodobé riziko pre udržateľný rozvoj územia, keďže vedie k zníženiu disponibilnej pracovnej sily, oslabovaniu ekonomickej výkonnosti a zvyšovaniu tlaku na sociálny a zdravotný systém. Z týchto skutočností vyplýva potreba zamerať sa na stabilizáciu a obnovu demografickej štruktúry, najmä prostredníctvom podpory mladých rodín, tvorby pracovných príležitostí a zvyšovania atraktivity územia pre život aj migráciu obyvateľstva.

Významná problémová oblasť sa zároveň prejavuje v dostupnosti verejnej infraštruktúry, konkrétne v nedostatočnom podiele obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistením odpadových vôd. Hoci základná infraštruktúra existuje, jej pokrytie je nerovnomerné a nedostatočné najmä v menších obciach. Tento stav predstavuje environmentálne riziko, ale aj bariéru pre ďalší rozvoj územia a zvyšovanie kvality života. V tejto oblasti je preto potrebné sústrediť sa na dobudovanie kanalizačnej siete, rozšírenie kapacít čistiarní odpadových vôd a podporu technicky vhodných riešení aj v menších sídlach.

Na druhej strane viaceré ukazovatele dosahujú približne priemerné hodnoty, čo naznačuje relatívne stabilnú situáciu bez akútnych problémov, ale zároveň s priestorom na zlepšenie. V sociálno-ekonomickej oblasti ide najmä o podiel osôb odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi a úroveň priemernej mzdy, ktoré poukazujú na to, že okres sa síce nenachádza v kritickej situácii, no jeho ekonomická výkonnosť zostáva limitovaná. Z toho vyplýva potreba posilňovania miestnej ekonomiky, zvyšovania zamestnanosti a podpory investícií, ktoré prispejú k rastu príjmov obyvateľstva. Podobne v demografickej oblasti index ekonomického zaťaženia naznačuje relatívne vyvážený, hoci mierne zaťažujúci pomer medzi ekonomicky aktívnou a neaktívnou populáciou, čo si vyžaduje preventívne opatrenia smerujúce k udržaniu tejto rovnováhy. V oblasti technickej infraštruktúry sa okres pohybuje na priemernej úrovni v dostupnosti verejných vodovodov, čo vytvára základ pre ďalšie zlepšovanie, najmä vo vzťahu k menším a periférnym lokalitám.

Relatívne najlepšie výsledky dosahuje okres v oblasti predprimárneho vzdelávania, konkrétne v podiele detí navštevujúcich materskú školu. Táto oblasť predstavuje pozitívny rozvojový potenciál, na ktorom je možné ďalej stavať. Zároveň však existuje priestor na zvyšovanie dostupnosti a kapacít materských škôl, aby bolo možné dosiahnuť vyššiu mieru zapojenia detí a podporiť rozvoj ľudského kapitálu už v ranom veku.

Celkovo možno konštatovať, že okres potrebuje komplexný a vyvážený prístup k rozvoju, ktorý bude kombinovať riešenie kľúčových problémov s podporou existujúcich silných stránok. Medzi hlavné identifikované potreby patrí najmä:

- zvrátenie nepriaznivého demografického vývoja a stabilizácia obyvateľstva,
- dobudovanie a modernizácia environmentálnej infraštruktúry, najmä v oblasti kanalizácie a ČOV,
- posilnenie ekonomickej výkonnosti a zamestnanosti,
- zvyšovanie dostupnosti a kvality verejných služieb, vrátane vzdelávania,
- využitie existujúcich pozitívnych trendov ako základ pre ďalší rozvoj územia.

Takto nastavené priority vytvárajú predpoklad pre postupné zlepšovanie kvality života obyvateľov a posilnenie dlhodobej konkurencieschopnosti okresu.

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Zistenia vyplývajúce z analýzy kľúčových ukazovateľov vytvárajú rámec rozvojových impulzov, ktoré by mali tvoriť základ pre formuláciu priorít plánu rozvoja. Analýza poukázala nielen na oblasti vyžadujúce ciele intervencie, ale zároveň identifikovala viaceré pozitívne faktory a rozvojové predpoklady, na ktorých je možné budovať budúcu konkurencieschopnosť územia.

Jedným z najvýznamnejších impulzov je potreba reagovať na nepriaznivý demografický vývoj, ktorý sa prejavuje poklesom počtu obyvateľov a postupným starnutím populácie. Tento trend predstavuje dlhodobú výzvu pre regionálny rozvoj, keďže ovplyvňuje nielen dostupnosť pracovnej sily, ale aj udržateľnosť verejných služieb, ekonomickú aktivitu a celkovú atraktivitu územia. Súčasne je potrebné zohľadniť, že na území okresu pôsobí aj určitý počet zahraničných pracovníkov, ktorí sa podieľajú na ekonomickom živote regiónu, avšak vzhľadom na absenciu trvalého pobytu nie sú plne zachytení v demografických štatistikách. Napriek tomu zostáva prioritou vytvárať podmienky na stabilizáciu mladých rodín, udržanie ekonomicky aktívneho obyvateľstva a zvýšenie atraktivity okresu pre nových obyvateľov.

Významným impulzom je aj potreba posilňovať konkurencieschopnosť regionálneho trhu práce. Analýza ukázala, že napriek existencii evidovaných uchádzačov o zamestnanie je lokálny pracovný potenciál vo viacerých prípadoch prakticky vyčerpaný. Zamestnávateľia sú nútení získavať pracovníkov z okolitých okresov aj zo zahraničia, pričom v technických a výrobných profesiách dochádza k dlhodobému nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Táto situácia poukazuje na potrebu intenzívnejšieho prepájania systému vzdelávania s potrebami trhu

práce, podpory odborného vzdelávania, rekvalifikačných programov a vytvárania podmienok na získavanie a udržanie kvalifikovaných pracovníkov v regióne.

Osobitný význam má podpora hospodárskeho rozvoja založeného na stabilných priemyselných podnikoch, ktoré predstavujú nosné piliere zamestnanosti v okrese. Spoločnosti ako Cortizo Slovakia, a.s., Knauf Insulation s.r.o., CMK, spol. s.r.o., TUBEX SLOVAKIA, s.r.o., či COOP Jednota Žarnovica, spotrebné družstvo vytvárajú významnú časť pracovných miest a sú zároveň dôležitými nositeľmi ekonomickej stability územia. Rozvojové opatrenia by preto mali smerovať k podpore investícií s vyššou pridanou hodnotou, technologickej modernizácii výroby, podpore inovácií a rozširovaniu spolupráce medzi podnikateľským sektorom, samosprávami a vzdelávacími inštitúciami. Cieľom by malo byť postupné zvyšovanie produktivity práce a vytváranie lepšie odmeňovaných pracovných miest, ktoré prispejú k rastu životnej úrovne obyvateľov.

Z dlhodobého hľadiska je potrebné zamerať sa na opatrenia smerujúce k:

- podpore tvorby pracovných miest v perspektívnych odvetviach,
- zvyšovaniu kvalifikácie a adaptability pracovnej sily,
- rozvoju spolupráce medzi zamestnávateľmi a vzdelávacími inštitúciami,
- podpore mobility pracovnej sily v rámci regiónu aj mimo neho,
- vytváraníu podmienok pre pracovné uplatnenie osôb so zdravotnými a sociálnymi bariérami,
- zosúlaďovaníu vzdelávacej ponuky s potrebami zamestnávateľov,
- podpore získavania a udržania kvalifikovanej pracovnej sily v regióne.

Dôležitým impulzom zostáva aj rozvoj environmentálnej a technickej infraštruktúry. V oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd pretrvávajú medzi jednotlivými obcami výrazné rozdiely, ktoré sa premietajú do celkového hodnotenia okresu. Prioritou by preto malo byť spracovanie komplexných technicko-ekonomických štúdií pre jednotlivé obce a funkčné územia, ktoré identifikujú najvhodnejšie riešenia kanalizácie a čistenia odpadových vôd. Následne bude možné efektívnejšie prioritizovať investície a zabezpečiť environmentálne udržateľný rozvoj územia.

Analýza zároveň potvrdila, že viaceré sociálno-ekonomické ukazovatele dosahujú hodnoty blízke celoslovenskému priemeru. Osobitne v oblasti hmotnej núdze a nezamestnanosti je potrebné vnímať výsledky v širších súvislostiach, keďže časť evidovaných osôb čelí objektívnym zdravotným alebo sociálnym bariéram pracovného uplatnenia. Preto je potrebné pokračovať v podpore nástrojov sociálnej a pracovnej integrácie, zvyšovaní zamestnateľnosti znevýhodnených skupín a rozvoji služieb podporujúcich ich začlenenie do spoločnosti.

Z dlhodobého hľadiska je preto potrebné venovať pozornosť preventívnym a podporným opatreniam, ktoré budú smerovať k:

- znižovaniu rizika pádu domácností do hmotnej núdze,
- podpore zamestnanosti a zvyšovaniu kvalifikácie,
- posilňovaniu sociálnej inklúzie a dostupnosti verejných služieb.

Pozitívnym faktorom je aj relatívne priaznivá situácia v oblasti predprimárneho vzdelávania, ktorá vytvára dobrý základ pre rozvoj ľudského kapitálu. V nadväznosti na očakávané demografické zmeny je potrebné zachovať dostupnosť predškolského vzdelávania, podporovať jeho kvalitu a vytvárať podmienky pre zosúladovanie pracovného a rodinného života mladých rodín.

Aktivity v oblasti predprimárneho vzdelávania by mali smerovať najmä k:

- rozširovaní kapacít materských škôl v lokalitách s nedostatočnou ponukou,
- zlepšovaní dostupnosti predprimárneho vzdelávania v menších obciach,
- podpore zapájania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- zvyšovaní informovanosti rodičov o význame predprimárneho vzdelávania.

Celkovo možno konštatovať, že budúci rozvoj okresu Žarnovica bude závisieť predovšetkým od schopnosti reagovať na demografické zmeny, zvyšovania kvality ľudského kapitálu, posilnenia konkurencieschopnosti miestnej ekonomiky a systematického odstraňovania infraštruktúrnych deficitov. Zároveň je potrebné nadviazať na existujúce silné stránky regiónu, najmä stabilnú priemyselnú základňu, geografickú polohu, relatívne priaznivú situáciu na trhu práce a potenciál pre ďalší hospodársky rozvoj, aby sa tieto faktory stali nosnými piliermi dlhodobej prosperity okresu.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 – 2030, Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytvárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávania rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej prioritizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov

bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a naviazanie na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

- (i) **Práca a príjmy v regióne** (*sociálno-ekonomické ukazovatele*)
- (ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** (*zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie*)
- (iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** (*prístup k infraštruktúre a službám*)
- (iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** (*demografický stav a kvalita života*)

Jednotlivé aktivity a opatrenia a úlohy sú bližšie špecifikované v *Prílohe č. 1*.

Aktivita 1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR

Výber tejto aktivity priamo reaguje na identifikovanú ekonomickú štruktúru okresu Žarnovica, ktorá je založená predovšetkým na priemyselnej výrobe, spracovateľskom priemysle a subdodávateľských činnostiach. Analýza ukázala, že významní zamestnávateľia regiónu síce vytvárajú stabilné pracovné miesta, avšak ekonomika okresu je do veľkej miery orientovaná na odvetvia s nižšou až strednou pridanou hodnotou. Táto skutočnosť sa následne premietá aj do nižšej priemernej mzdovej úrovne v porovnaní s rozvinutejšími regiónmi Slovenska.

Podpora inovácií, výskumu a digitalizácie malých a stredných podnikov predstavuje nástroj na zvýšenie produktivity práce, modernizáciu výrobných procesov a rast konkurencieschopnosti miestnych podnikov. Zavádzanie nových technológií, automatizácie a digitálnych riešení môže podnikom pomôcť prekonať problém nedostatku pracovnej sily, ktorý bol identifikovaný ako jeden z významných limitov ďalšieho rozvoja okresu. Zároveň vytvára predpoklady pre vznik kvalifikovanejších a lepšie platených pracovných miest, čím môže prispieť k zníženiu odlivu mladých a kvalifikovaných obyvateľov z regiónu.

Aktivita zároveň podporuje prechod od ekonomiky založenej prevažne na výrobe k ekonomike s vyššou mierou znalostí, inovácií a technologickej vyspelosti, čo je jeden z hlavných predpokladov dlhodobého rastu regiónu.

Aktivita 3.1 Projektová príprava verejných investícií

Analýza okresu identifikovala viacero rozvojových potrieb v oblasti technickej infraštruktúry, environmentálnej infraštruktúry, občianskej vybavenosti a verejných služieb. Viaceré samosprávy však disponujú obmedzenými personálnymi a finančnými kapacitami na prípravu komplexných investičných projektov. Aktivita zameraná na projektovú prípravu verejných investícií predstavuje kľúčový predpoklad úspešnej realizácie budúcich rozvojových zámerov. Práve nedostatočne pripravené projekty často predstavujú hlavnú prekážku pri získavaní externých zdrojov financovania z fondov EÚ, štátnych dotačných schém alebo iných podporných mechanizmov.

Osobitný význam má táto aktivita najmä v oblasti, ktorá bola v analytickej časti identifikovaná

ako rozvojová priorita:

- **kanalizácia a čistenie odpadových vôd** – vypracovanie komplexnej štúdie pre jednotlivé časti územia, ktorá zohľadní geografické, výškové a technické podmienky územia a navrhne najvhodnejšie riešenia odvádzania a čistenia odpadových vôd. Štúdia vytvorí odborný podklad pre rozhodovanie o využití gravitačných, tlakových alebo kombinovaných systémov kanalizácie a umožní efektívne nastavenie budúcich investícií do vodohospodárskej infraštruktúry. Príprava kvalitnej projektovej dokumentácie zároveň umožní lepšie plánovať investície na úrovni celého okresu a vytvára predpoklady na koordinovaný rozvoj územia.

Aktivita 3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov

Výber tejto aktivity vychádza zo špecifickej sídelnej štruktúry okresu Žarnovica. V okrese sa nachádzajú malé obce s veľmi obmedzeným rozpočtom, pričom viaceré z nich nedokážu financovať ani menšie investičné alebo rozvojové projekty z vlastných zdrojov.

Práve malé samosprávy často čelia kumulácii viacerých problémov: starnutie obyvateľstva, odchod mladých ľudí, slabšia občianska vybavenosť, obmedzené rozpočtové možnosti, nižšia schopnosť pripravovať rozsiahle investičné projekty.

Malé grantové schémy umožňujú realizovať konkrétne lokálne intervencie s okamžitým dopadom na kvalitu života obyvateľov. Môže ísť napríklad o: obnovu verejných priestranstiev, drobnú technickú infraštruktúru, komunitné priestory, prvky zelenej infraštruktúry a iné. Význam tejto aktivity spočíva najmä v tom, že aj relatívne malé investície dokážu vo veľmi malých obciach priniesť citeľný efekt a podporiť ich atraktivitu pre obyvateľov.

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláske.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v %	1,56	1,53	1,52	1,51
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	5,87	5,50	5,48	5,45

⁴ Podľa zoznamu vybraných okresov zverejneného 1.11.2025.

⁵ Priebežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1421	1430	1435	1440
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v ‰	-6,22	-6,00	-5,55	-5,45
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v ‰	52,71	51,50	51,00	50,50
DS03	Index starnutia v ‰	143,63	140,00	135,50	135,00
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v ‰	89,00	92,00	92,10	92,50
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v ‰	46,90	47,50	47,60	47,70
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v ‰	93,23	93,40	93,60	93,90
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v ‰	70,89	71,00	71,20	71,40

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke. Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Žarnovica a riadiacim výborom prioritného okresu⁶.

Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

6. Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít a opatrení plánu rozvoja

⁶ Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNĚ

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratória, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, doping, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhladky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskoho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarne alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skrining, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.